עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ה מהלכות פסה"מ הלכה ה:
כד ב מיי' פ"ג מהלכות שקלים הלכה ב:
כה ג מיי' שם ופ"ה מהלכות פסה"מ הלכה ט:

מאי לאו אפי' רבנן לא רבי היא תנן המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה תמות טעמא [א] דקריבה הא לא הקריבה תרעה ל"ש מתכפר באבודה לא שנא מתכפר בשאינה אבודה לא שנא משך ולא שנא לא משך תיובתא דתרוייהו מילתא [ב] דפסיקא ליה קתני מילתא דלא פסיקא ליה [א] לא [ג]קתני תנן [ד] המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו המעות [ה] יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה טעמא דמתכפר מאלו ומאלו הא [ו] [א]מאחד יוליכם לים המלח לא שנא מתכפר באבודה ולא שנא מתכפר בשאינה אבודה ולא שנא משך ולא שנא לא משך תיובתא דתרוייהו הכא נמי מילתא דפסיקא ליה קתני ומילתא דלא פסיקא ליה לא קתני א"ר אמי [א]המפריש שני ציבורי מעות לאחריות מתכפר באחד מהן [ז] ושני יפלו לנדבה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי פשיטא דיפלו לנדבה ע"כ לא קאמר רבי אלא במפריש לאבוד אבל לאחריות מודה ואלא אליבא דרבנן פשיטא [ח] ליה דיפלו לנדבה ק"ו השתא מפריש לאיבוד אמור רבנן לאו כאיבוד דמי לאחריות מיבעיא ואלא אליבא [ב]דר"ש איצטריכא ליה מהו דתימא לית ליה לר"ש נדבה קמ"ל דאית ליה נדבה ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה לר"ש והתני' [ט] [ג]שלשה עשר שופרות היו במקדש [י] [ב]והיה כתוב עליהן תיקלין חדתין ועתיקין קינין וגוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת [ד] וששה לנדבה ותני עלה ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין עורה לכהנים דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה ואמרי לה ר"ש א"כ בטלה מדרשו של יהודע הכהן [יא] [ה]דתניא זה מדרש דרש יהוידע הכהן [1]אשם [יב] הוא [יג] כולו להביא כל דבר הבא ממותר [ג]חטאות ואשמות [יד] ליקח בדמיו עולות הבשר לשם ועורות לכהנים אלמא אית ליה נדבה לרבי שמעון איצטריך סלקא דעתך אמינא כי אית ליה נדבה לר"ש בחד סידרא אבל

מאי לאו רבנן היא. וש"מ כאבודה דמי דנתכפר בראשון חבירו של אבוד וזה שלא נאבד לא הוא ולא חבירו [טו] אזלי למיתה אי הוו דיחיד אלמא טעמייהו דרבנן לאו משום הכי הוא: **דתרוייהו.** דרב הונא ודרבי אבא: **מילתא דפסיקא ליה קתני.** כלומר לא תימא הא לא הקריב רועה דזימנין דרועה וזימנין דמתה כגון לרב הונא משך ושוב הקריב אפילו האבודה שאינה אבודה מתה בא לימלך רועה ולרבי אבא בין משך בין נמלך אם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה ואם באבודה נתכפר זו רועה והאי דקתני הקריב קודם [טז] מציאת הראשונה משום דהא פסיקא ליה דמתה ואין חילוק בדבר ומשום הכי לא תנא נמצאת קודם כפרה מתה ולוקמא לרב הונא בדלא נמלך ולרבי אבא בנתכפר בשאינה אבודה משום דהיכא דנמצאת קודם כפרה מילתא דלא פסיקא היא דבעי לשווי חילוק אי זו רועה ואי זו מתה. [יז] ל"א הא נמצאת מעיקרא תרעה הניחא דקריב האבודה כו' והיינו הך אלא שלשון ירושלמי הוא [יח]: (א) **וניתני נמצאת מעיקרא.** כלומר ניתני נמצאת מעיקרא [יט]ואחר כך [כ] תמות ונוקמה לדרב הונא בנמשך ולר' אבא בנתכפר בשאינה אבודה: ומשני **מילתא דפסיקא ליה קתני כו'**[ו]: **הא מחד.** מינייהו יוליך השני לים המלח כו'. [ב] וקס"ד דדברי הכל היא אלמא טעמייהו דרבנן לאו בהכי הוא: **הכא נמי מילתא דפסיקא ליה כו'.** כלומר לא תימא הא מחד מינייהו ילכו לים המלח דזימנין אזלי לים המלח וזימנין לנדבה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והאי דתנא מאלו [ג] (ב) [כא] ולא תנא יביא מאחד מהן משום דמילתא דפסיקא ליה קתני דהאי ודאי תקנתא גמורה היא בלא שום חילוק אבל אי תנא יביא מאחד מהן בעי לחלוקי בין משך ללא משך לרב הונא ולרבי אבא [כב] בין אבודין לשאינן אבודין: **לאחריות.** שאם יאבד אחד מהן יתכפר בחבירו: **אליבא דר' שמעון.** דאמר באידך פירקין דלעיל (דף טו.) חמש חטאות מתות ולית ליה רועה לגמרי שיפלו דמים לנדבה: **מהו דתימא לית ליה לר"ש נדבה.** גבי חטאת דכי היכי דלית ליה גבי בהמות לית ליה נמי גבי מעות קא משמע לן: **תקלין חדתין.** מי שלא הביא שקלו באדר מביאו כל השנה ונותנו באותו שופר וכשיגיע אחד מן השלשה פרקים שתורמין את הלשכה נותנן בלשכה ונתרם עם שאר כסף שבלשכה: והשני כתוב בו **עתיקין.** מי שלא הביא שקלו אשתקד מביאו לשנה הבאה ונותנו שם והן עושין מהן חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר שהרי ממותר שירי הלשכה [כג] לכך נעשה כאותה ששנינו (שקלים פ"ד מ"ב) מותר שירי הלשכה ממנה היו עושין חומות העיר [כד] כו' והאי מותר הוא שאילו היה שם היה נשאר: **קינין.** [כה] מי שהיה מחוסר כפרה כגון זב וזבה ויולדת ומצורע שהן מביאין קן מביא מעות ונותן שם ואוכל בקדשים לערב בחזקת שהוקרבה כפרתו שאין בית דין של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבאותו שופר כדי שלא יאכל מחוסר כפרה בקדשים: **גוזלי עולה.** ברביעי כתוב כן והמתנדב [ד] בני יונה לנדבת עולת העוף מביא מעות ונותן בו: **עצים.** בחמישית כתוב עצים שהמתנדב עצים למערכה מביא מעות ונותן לתוכו: **לבונה.** בששי כתוב לבונה שהמתנדב לבונה מטיל מעות לתוכו: **וזהב לכפורת.** המתנדב [כו] לכלי שרת מביא ונותן בו. ל"א וזהב לכפורת המתנדב כלי שרת מביא ונותן[כז]. כפורת היינו מזרק ובספר עזרא (א) כתיב כפורי זהב וגו' [כח] ומש"ה נראה לי שהוא עיקר [כט] משום דקדשי בדק הבית לא היו באין למקדש אלא ליד הגזבר: **וששה שופרות היו לנדבת צבור הבאה מן המותרות.** דחטאות ואשמות וכל הנך דאמרינן יפלו דמיו לנדבה. ובפרק בתרא דמנחות (דף קז:) מפרש הני ששה כנגד מי: **שאין עורה לכהנים.** אלא חוזרין ומוכרין אותו ולוקחין בהמות לעולה לקיץ המזבח: **בחד סידרא.** וכגון הפריש [ל] שתי ציבורי מעות לחטאתו והוזלו הטלאים וניתותרו מן המעות: אבל

ביום הוא צריך להתכפר באחת מהן ואינו יכול להמתין עבודת היום אבל לרבי אבא דאמר אליבא דרבנן דמפריש לאבוד לאו כאבוד ואם נתכפר באבודה שאינה אבודה רועה פריך שפיר דהא הכא דנתכפר בראשון [לא] ואפילו הכי דיחיד תמות אלמא מפריש לאבוד כאבוד דמי אבל לרב הונא לא פריך מידי דאיכא למימר דהוי כי משך אחת מהן בלא המלכה [לב]בדין שניה למיתה אזלא ביחיד ואפילו לרבנן:

הא מאחד מהן יוליכם לים המלח כו'. תיובתא דתרוייהו תימה דלעיל פריך מינה וקאמר הניחא לרב הונא ולרבי אבא נמי משני לה כרבי והכא פריך מינה לתרוייהו וי"ל דלית ליה השתא כסוגיא דלעיל אלא מסתברא ליה למקשה דהכא דאתיא נמי כרבנן ומיירי בכל ענין וכן דרך הש"ס להפך קושייתו בכל ענין פעמים ככה ופעמים ככה: **המפריש** שני ציבורי מעות לאחריות כו'. אי אליבא דרבי פשיטא ולקמן גבי מפריש שתי חטאות לאחריות מוקי לה כרבי ולא פריך פשיטא דיש לחלק בין מפריש מעות לאחריות למפריש בהמות לאחריות דהא קמן לרבי שמעון נמי דאמר גבי בהמות דמתה גבי ציבורי מעות מודה דמתכפר באחת מהן והשני רועה: **וששה** לנדבה. בפרק בתרא דמנחות (דף קז:) פליגי בה אמוראי הני ששה כנגד מי חזקיה אמר כנגד ששה בתי אבות שיהיה להם שלום זה כנגד זה לפיכך תיקנו ששה כנגד ו' ימי החול שיהא לכל בית אב ליומו וזעירי אמר כנגד פר ועגל וכבש איל גדי ושעיר וכל כך למה (כדי) שלא היו רוצין לעשות ממותר דמי הפר אלא לפר בלבד וכן לכל אחד ואע"ג דאיכא [לג] [מ"ד] בפ"ק דשבועות (דף יב:) [לד]מקילים בעולת העוף הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא דטוב לעשות מהן למה שהופרשו תחילה:

רבינו גרשום

הא נמצא מעיקרא קודם כפרה רועה **לא שנא מתכפר** כו'. וקשיא לתרוייהו בין לרב הונא בין לר' אבא: לא הא לא קשיא להו **דמילתא דפשיטא ליה לתנא קתני.** היינו המפריש חטאתו ואבדה ואח"כ נמצאת הראשונה לאחר כפרה דתמות היינו פשיטא ליה ותני תמות אבל הא דוקיא הא נמצא מעיקרא לא קתני דלא פשיטא ליה דפעמים רועה ופעמים מתה לר' הונא כדאית ליה דכי משך אחת מדעתו השניה מתה ולא רועה ולרבי אבא כדאית ליה דאם נתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה אע"ג דנאבדה בשעת הפרשה שניה ולא בשעת כפרה אפי' הכי מתה ולא רועה הואיל ולא פשיטא ליה למתני רועה לעולם ולא קתני הלכך לא קשיא: **ל"א** הא נמצא מעיקרא רועה הניחא לר' אבא קא מתרץ האי לישנא הניחא דדייקת הא נמצא מעיקרא רועה הני מילי היכא דהקריב אבודה ונשתיירה שאינה אבודה אלא אם הקריב שאינה אבודה ונשתיירה אבודה אמאי רועה מתה איבעי ליה למיתנא: קסבר ר' **אבא.** כי דייקינן הא נמצא מעיקרא רועה כגון דהקריב אבודה ונשתיירה שאינה אבודה משום הכי רועה: **אי הכי.** דבההיא עסקינן: מאי אריא דתני מתניתין הקריב ואח"כ נמצא מתה נתני נמצאה מעיקרא והקריב כו' וכ"ש הקריב ואח"כ נמצא דמתה: **ההיא דלא פסיקא ליה.** דודאי מתה לא קתני דהא פעמים מתה פעמים רועה דאם נתכפר באבודה ונשתיירה שאינה אבודה רועה הלכך לא תני לה מתניתין אבל הקריב ואח"כ נמצא דפסיקא ליה דודאי מתה תני לה: **תנן המפריש מעות לחטאתו כו'.** (כפירוש דלישנא קמא) בהילוכא (דתנן המפריש חטאתו) דלעיל ובלישנא אחרת מותיב לר' אבא לחוד: [א] **קסבר ר' אבא** כי קתני דילכו לים המלח בשהביא משאין אבודין דאבודין נשתיירו: **אי הכי מאי אריא תני כו'.** בהילוכא דלעיל: [ת"ש השני. בשני שעירי יוה"כ קא מיירי היכא דמת אחד מהן משהגריל והביא שנים והגריל עליהן כדאמרן לעיל השני ירעה כו': **ואמר רב דפליג עליה דר' יוחנן.** בעלי חיין שאין בהן פסול אינן נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג ראשון מתכפר משום דבעלי חיין אינן נדחין ואידך בתרא שני שבזוג שני הוה ליה כמפריש לאבוד תחת ההוא דמת דהיינו אבוד וקתני ירעה טעמא דחטאת דציבור הוא הא דיחיד מתה מאי לאו אפי' הא מתניתין רבנן היא וקשיא לר' אבא דאמר דלרבנן מפריש לאבוד לאו כאבוד דמי ורועה לא ההיא מתניתין ר' היא ולא רבנן: **שני צבורי מעות לאחריות** שאם יאבד צבור אחד שיתכפרו באחד: **לאחריות מיבעיא.** דשני יפלו לנדבה: **ל"א** פשיטא דלרבנן יפלו לנדבה דהשתא יש לומר כו' ואלא לר' אליבא דר' פשיטא ע"כ לא קאמר ר' דמתה אלא במפריש לאבוד אבל באחריות מודה דיפלו לנדבה דהא ליכא אבוד: **אלא אליבא דר' שמעון איצטריכא ליה.** דאמר כל חמש חטאות מיתות חדא חטאת שכפרו בעליה דמהו דתימא ההיא צבור שני דנשתייר ליהוי כמותר חטאת שכפרו בעליה ולימות ולא ליפלו לנדבה דלר' שמעון נדבה במותר חטאת לית ליה קמ"ל ר' אמי דאית ליה: **ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה.** במותר חטאת: והתנן י"ג **שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תיקלין חדתין.** אינהו הוו לקרבנות של כל השנה: **תיקלין עתיקין.** שמי שלא שקל אישתקד ישקול עכשיו ויניח באותו שופר: **קינין.** הן תורין: **וגוזלי עולה.** הן בני יונה: **עצים.** שמאותן מעות שבאותו שופר קונין עצים לצורך המערכה: **ולבונה.** לצורך קניית לבונה: **וזהב.** שמהן זהב לצורך כפורת ואיכא דאמרי זהב לכפורת לצורך בדק הבית לכלים המצופים זהב. לשון מורי הגאון: **וששה לנדבה.** לצורך עולות הבאות מן המותרות שמותרות מדמי חטאת ואשם ושאר קרבנות משימין באותן שופרות וקונין מהן עולה: **ואין עורה לכהנים דברי ר' יהודה.** אלא מוכרין אותן ולוקחין מדמיהן עולה: **א"ל ר' שמעון א"כ דאין עורן לכהנים בטלת מדרשו של יהוידע הכהן דתניא אשם הוא.** משמע אשם נאכל לכהנים וכתי' אשם לה' כיצד יתקיימו ב' כתובים הללו: **להביא את שבא ממותר.** חטאת וממותר אשם שילקח מהן עולות ויהא בשר לשם כליל ועורות לכהנים ויתקיימו שניהן אלמא אית ליה לר' שמעון נדבה ממותר חטאת ולא איצטריך למימר: **איצטריך סד"א כי אית ליה נדבה לרבי שמעון ממותר חטאת ה"מ בחד סידרא.** כגון שלא הפריש אלא צבור אחד מעות לשם חטאת וניתותרו מהן:

מסורת הש"ס

א) צ"ל מחד, ב) [לעיל טו. וש"נ], ג) יומא נה: שקלים פ"ו מ"ה, ד) [מנחות קז:], ה) [שקלים פ"ו מ"ו ע"ש זבחים קג. ע"ש], ו) [ע"כ לשון ירושלמי],

תורה אור השלם

1. אָשָׁם הוּא אָשֹׁם אָשַׁם לַייָ: ויקרא ה יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וניתני. נ"ב זהו לגי' ירושלמי: (ב) ד"ה הכא נמי וכו' מאלו ואלו ולא תנא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לא קתני. גרס"י ל"א הא נמצאת מעיקרא תרעה הניחא דקריב האבודה שאינה אבודה תרעה דמפריש לאבוד לאו כאיבוד דמי אלא אי קריב שאינה אבודה האבודה מתה ולר"ה הניחא אי נמלך בב"ד אלא אי משך מדעתו השניה מתה וניתני נמצאת מעיקרא מלתא דפסיקא כו': [ב] רש"י ד"ה הא. וקס"ד כו'. כתב קס"ד נגד הסוגיא דלעיל: [ג] ד"ה ה"נ. מאלו. צ"ל מאלו ומאלו: [ד] ד"ה גוזלי. בני יונה. לאו דוקא:

מוסף רש"י

והיה כתוב עליהן תיקלין חדתין. על האחד, תקלין עתיקין על השני, קינין על השלישי, גוזלי עולה על הרביעי, עצים על החמישי, לבונה על הששי, זהב לכפורת על השביעי (יומא נה:). ששה לנדבה. ששה היה כתוב עליהן נדבה (שם) ליתן בהן מעות ההולכות לצורך נדבת צבור (מנחות קד.) דהוא קיץ המזבח והוי הבשר לעולה ועורות לכהנים (שם קז:). **אשם הוא אשם אשם לה'.** אי אפשר לומר אשם לה' שכבר נאמר אשם לכהן החטאת כאשם תורה אחת להם וגו' הא כיצד, כל דבר הבא ממותר חטאת כגון מפריש מעות לחטאתו וניתותר מהן וממותר אשמות, כגון הנך דאזלי לרעייה דקי"ל (לעיל יח.) כל שבחטאת מתה באשם רועה, ילקח בדמיו עולות. נמצאו שני כתובים מקויימין, אשם לה' בשר לעולה, ואשם לכהן העור, והיינו דכתיב כסף אשם וכסף חטאות לא יובא וגו' (זבחים קג.).

שינויי נוסחאות

א] טעמא דהקריב ואח"כ נמצאת הראשונה תמות הא נמצאת מעיקרא תרעה כו' (ש"מ) ב] דפסיקא ס"א דפשיטא והיא נוסחת הרגמ"ה ז"ל, עי' גרסא נוספת בהשמטות בסוף המסכת (ש"מ) ג] קתני. ל"א הא נמצאת מעיקרא רועה הניחא אי הקריב אבודה דשאין אבודה רועה אלא אי הקריב שאינה אבודה ונשתיירה האבודה אמאי רועה קסבר כי קתני דהקריב אבודה דשאין אבודה רועה אי הכי מאי איריא דתני הקריב ואח"כ נמצאת מתה ניתני נמצאת מעיקרא ההיא דלא פסיקא ליה לא תני הקריב ואח"כ נמצאת דפסיקא ליה תני (ע' ברגמ"ה ז"ל) (ש"מ) ד] המפריש מעות לחטאתו (יעב"ץ) ה] המעות הראשונו' יביא (ש"מ) ו] הא הביא מאחד מהן יוליכם (ש"מ) ז] מהן והשני' (ש"מ) ח] תיבת ליה נמחק (ש"מ) ט] והתנן (ש"מ) י] במקדש וכתוב. תיבת והיה נמחק (ש"מ) יא] נ"ל דתנן (ש"מ) יב] הוא אשם אשם לה' להביא (ש"מ) יג] נ"ל וגו' יד] ואשמות ילקח בדמיו עולות והבשר (ש"מ) טו] חבירו אלא הופרש לאיבוד אזלי (ש"מ) טז] היינו קודם (צ"ק) יז] עי' בח"נ להך לישנא איך גר' בגמ'. יח] הוא וניתני כו' הד"א (צ"ק) יט] נ"א ואפ"ה ועיין ל"ק) כ] כך נתכפרו תמות (ש"מ) כא] מאלו ומאלו ולא (ש"מ) כב] בין אבודים לשאינם אבודים (ש"מ) כג] לכך כאותה ל"ק, כד] תיבת וכו' נמחק (ש"מ) כה] קינין בשלישית מי (ש"מ) כו] המתנדב לכפורת כלים המצופין זהב לצורך בדק הבית מביא ונותן בו (ש"מ, ועי' צ"ק) כז] ונותן בו כפורת (ש"מ) כח] וגו' ולשון שני נראה לי. תיבות ומש"ה נמחק (ש"מ) כט] עי' בח"נ מה איכא בין ב' הלשונות. ל] תיבות שתי צבורי נמחק (ש"מ) לא] ואפי' הכי אי דיחיד (ש"מ) לב] ובדין ששניה (צ"ק) לג] דאיכא מ"ד בפ"ק (ש"מ) לד] דמקיצין. (צ"ק)

א) פ' רבינו קאי על ל"א המובא בש"מ בהשמטות עי"ש.

שיטה מקובצת

מיבעיא אלא. ל"א אילימא אליבא דרבנן השתא יש לומר אבודה בשעת הפרשה רועה שני צבורי מעות לא כ"ש, ואלא לרבי ע"כ לא קאמר רבי אלא אבודה בשעת הפרשה אבל שני צבורי מעות לא: **ותני עלה ששה לנדבה וכו'.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **רש"י ד"ה מאי לאו וכו' טעמייהו דרבנן לאו משום הכי הוא.** ואליבא דמ"ד בע"ח נידחין לא מצי פריך דהא איהו בשני שבזוג שני מתכפר ואע"ג דהפריש לאיבוד דהשני שבזוג ראשון נדחה במיתת חבירו: **רש"י ד"ה הא מחד מינייהו וכו'.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

א) אולי צ"ל אלא דעל יביא מאלו ומאלו דסיפא סמיך דס"ג וכו'.